

Lezen met je oren

Luisterenlezen als een bijzonder leeservaring voor blinden en slechtzienden:

**de praktijk van 't Leeshuus in een notendop,
een samenvatting voor wie zich heel snel wil inlezen.**

---

1 Waarover gaat het?

Het leertraject 'Lezen met je oren' van 't Leeshuus wilde onderzoeken hoe je een prettige leeservaring in groep kunt opzetten voor mensen met een visuele beperking. Er werden twee formats getest: het 'feuilletonlezen' en de 'belevingsdag'.

Feuilletonlezen is 'een boek voorlezen in afleveringen'. Deelnemers komen een aantal keer op een afgesproken tijdstip bijeen om samen een volgende 'aflevering' van het boek te luisterlezen, tot het uit is.

Tijdens een belevingsdag wandelen de deelnemers van de ene (bijzondere) locatie naar de andere, waar hen telkens een voorleesmoment wacht. De belevingsdag werd getest op twee varianten: het lezen van één afgeronde novelle en het lezen van delen uit diverse boeken of verhalen. Samen onderweg zijn schept wandel-, reflectie-, babbel- en ontmoetingstijd. Dat doen de gedeelde lunch en een afrondend koffiemoment evenzeer.

2 Hoe bereid je je voor?

Mensen met een visuele beperking zijn bijzonder zelfredzaam. Ze nemen doorgaans snel omgevingen, ruimtes en stemmen in zich op en weten zich er verbazend vlot tegenover te verhouden. Een outreachend en hartelijk onthaal maakt het allemaal nog wat makkelijker.

2.1 onthaal

Dat *onthaal* is geen rocket-science. Een aantal vuistregels brengen je al een heel eind ver.

- Zeg bij een kennismaking meteen je naam.
- Zeg ook altijd je naam als jullie elkaar terugzien. Zo zal de blinde persoon je stem herkennen tussen andere gesprekspartners.
- Wees expliciet. Zeg dat je blij bent, bijvoorbeeld, want je glimlach wordt niet gezien.
- Geef aan als je wegloopt, zodat je gesprekspartner weet dat het gesprek onderbroken is.
- Wil je de hand schudden of een knuffel geven, kondig dat dan even aan.
- Wil je met iets helpen, vraag dan of dat goed is en hoe je dat kunt doen. Raak niet zomaar iemand aan, niet iedereen vindt dat prettig.
- Spreek de blinde, niet de begeleider, aan als je met hem wil praten.
- Vertel wat je ziet, beschrijf de ruimte. Het biedt een blinde comfort om de omgeving te kunnen inschatten.

- Geef aan als er anderen binnen en buiten lopen.
- Bied een arm om iemand te begeleiden, of vraag hoe iemand geholpen wil worden. Sommige blinden leggen liever een hand op de schouder.
- Neem obstakels weg: stoel onder tafel, geen rondslingerende spullen. Of benoem ze.
- Wees vooral helemaal jezelf en ga in interactie zoals je dat met ieder ander zou doen.

Laat je hierin ondersteunen door vrijwilligers, bereid hen voor en spreek terugkerende taken af.

2.2 locatie

Kies een **locatie** die vlot bereikbaar is met het openbaar vervoer zonder te veel overstappen, en een overzichtelijke en toegankelijke voorleesplek. Aan de gezelligheid en inrichting kun je zelf veel doen:

- Kies een warme omgeving met een goede akoestiek
- Richt herkenbaar in, leg even uit hoe het eruit ziet
- Vermijd onnodige obstakels
- Serveer een drankje
- Vermijd omgevingsgeluid

Voorzie voldoende tijd voor de deelnemers om de plek te verkennen. Dat gaat trager dan met een oogopslag, hou daar rekening mee in je planning. Een blinde of slechtziende wordt in veel gevallen door een vaste plus-één op twee of vier voeten begeleid. Voorzie voldoende plaatsen, vraag best even op voorhand, zo ben je zeker. Gouden regel: durf te vragen.

Focus niet op de beperking, maar op wat de deelnemers bindt: een passie voor verhalen, goesting om samen te luisteren en andere lezers te ontmoeten.

Het boek dat wordt voorgelezen krijgt letterlijk een stem. Dat maakt de **voorlezer** – samen met de keuze van het boek- tot zowat de belangrijkste draaischijf van de bijeenkomsten. Selecteer de voorlezer doelgericht in functie van de gekozen format. Iedereen kan voorlezen, maar niet iedereen houdt het een dag lang in diverse omstandigheden vol. Ook versterking is niet altijd mogelijk of aangewezen. Zoek een geoefende, dragende, empathische stem zonder al te veel theatrale allure. Besteed zorg aan de kwaliteit van de voorlezer, maar zoek het ook niet te ver. Er zitten best wel veel mogelijkheden tussen enerzijds een sterke professionele en anderzijds een goed geoefende vrijwillige stem.

2.3 boekselectie

De **boekselectie** is misschien wel de moeilijkste. Met de ervaring die in het traject werd opgebouwd, werd een eerste **leeslijst** opgebouwd. Je vindt die op de website van 't Leeshuus (<https://leeshuus.be/oostende/verhaal/lezen-met-je-oren>) en binnenkort in het uitgebreid verslag. Het is adviserend, zeker niet dwingend, het geeft vooral een paar indicaties van haalbaarheid in de context van luisterlezen.

2.4 luisterleessessie

En dan is het tijd voor **de eerste luisterleessessie**:

- Geef aan hoe lang een deel van een voorleessessie zal duren
- 20 minuten is een mooi gemiddelde, toets in de groep even of dat werkt
- Een 'rustig' tempo laat toe te versnellen en te vertragen waar de content dat vraagt
- Is het boek complex geschreven, volg dan het ritme dat de stijl dicteert
- Empathie wordt sterk gewaardeerd, overdreven theatraaliteit allerminst
- Een cliffhanger of het einde van een hoofdstuk lenen zich om te onderbreken

- Herneem na een pauze telkens kort: waar in het verhaal zijn we beland?

3 Luisterlezen met focus op feuilletonlezen

Aanvankelijk was het opzet om ‘puur’ te luisterlezen. Een uurtje voorlezen en vervolgens aftellen naar het volgende uurtje een week later. De deelnemers gaven aan graag meer tijd aan de tekst te willen besteden. Het feuilletonlezen evolueerde bijgevolg van een uur ononderbroken voorleestijd naar een uur voorleestijd in etappes met een korte, open en uitnodigende bespreking tussendoor. De facto ontstond ook van het feuilletonlezen op die manier een tweede variant.

3.1 Het pure luisterleesuur

Geef je er de voorkeur aan te luisterlezen in één ononderbroken uur, geef dat dan goed aan bij de uitnodiging. De deelnemers weten dan dat ze een langere volgehouden concentratie moeten opbrengen. Het is ook voor je voorlezer van belang. Zorg dat ook hij of zij over een stem beschikt die dit aankan.

3.2 Interactief luisterlezen

Lees pakweg 20 minuten en onderbreek 10 minuten voor een korte reflectie. Hou de bespreking eenvoudig. De omgeving moet voor alle deelnemersprofielen ‘veilig’ en laagdrempelig blijven. Wie aansluit zonder leeservaring mag zich niet geïntimideerd voelen. De begeleider dient het gesprek constructief te sturen, met een open uitnodiging om meningen en ervaringen te delen, maar zonder verplichting om tussen te komen.

In functie van de bespreking dringen niet-zienden erop aan dat zienden die aan het luisterlezen deelnemen, het boek niet vooraf volledig zouden lezen. Het volledig vooraf lezen van het boek kan de langzame, gedeelde verkenning ervan bij het luisterlezen bezwaren.

De belangrijkste aandachtspunten worden hieronder overzichtelijk samengebracht.

3.3 Zelf aan de slag met feuilletonlezen? Een overzicht

Voor een sterke uitvoering is op zich niet zoveel nodig: een plek, een boek, een voorlezer, een begeleider, publiek en... koffie. Veel eenvoudiger gaat het niet worden.

- ✓ Wat?
  - Feuilletonlezen, met andere woorden: in groep luisterlezen in afleveringen
- ✓ Type deelnemer?
  - Alle types: sociale, lerende of literaire motivatie
  - Vooral waardering voor ontmoetingsfunctie en sociale impact
- ✓ Tijd?
  - De werkvorm bepaalt de timing
    - Variante a – puur luisterlezen, zonder interactie over het boek met de deelnemers
      - De voorleessessie duurt 60 minuten, zonder onderbreking
      - Voorzie voldoende in- en uitlooptijd, 15 minuten voor en 15 minuten na de luisterleessessie
      - Totale duur van een traditionele luisterleessessie: 1 uur 30 minuten
    - Variante b – interactief luisterlezen, met tussendoor onderbrekingen en kansen voor deelnemers om met elkaar in dialoog te gaan over de tekst
      - De voorleessessie duurt ook 60 minuten, en wordt in 3 fragmenten van telkens circa 20 minuten verdeeld, telkens met een

- onderbreking van circa 10 minuten voor een kort gesprek over het boek
    - Voorzie voldoende in- en uitlooptijd, 15 minuten voor en 15 minuten na de interactieve luisterleessessie
    - Totale duur van een interactieve luisterleessessie: 2 uur
- ✓ Wanneer plannen?
  - Overdag, zowel week- als weekenddagen
- ✓ Frequentie?
  - Vanaf 3 tot ... sessies
  - Er zijn talloze combinaties: wekelijks hetzelfde boek luisterlezen of teksten van dezelfde auteur ontdekken, maandelijks rond een thema of een auteur werken
  - Het volume van het boek en de logistieke capaciteit van de organisatie bepalen mee het aantal ontmoetingen
  - Sommige deelnemers zien het graag langer duren
- ✓ Locatie?
  - Let op toegankelijkheid en bereikbaarheid met het openbaar vervoer
- ✓ Personeelsinzet?
  - Coördinator/begeleider
  - Voorlezer
  - Helpende handen bij onthaal, koffie, ...
  - Voorzie een back-up, vrijwilligers zorgen voor extra kwaliteit bij het event
- ✓ Kost?
  - Huur locatie
  - Vergoeding voorlezer/gespreksbegeleider
  - Vrijwilligersvergoeding
  - Catering
  - Techniek
  - De betalingsbereidheid van de deelnemers is ca. 8 euro per sessie, koffie inbegrepen
- ✓ Opschaling
  - Haalbaar in alle contexten, mits minimale infrastructuur
- ✓ Bewaak
  - De aanwezigheid van een voldoende aantal lotgenoten
  - Beperk het aantal deelnemers afhankelijk van de ruimte en de gekozen variant, puur luisterlezen kan meer deelnemers aan dan interactief luisterlezen
  - Beperk bij interactief luisterlezen het aantal deelnemers tot 15 personen (slechtzienden èn buddy's)
- ✓ Potentieel
  - Kan uitgroeien van een inclusieve interactieve luisterleesgroep naar een inclusieve leesclub
  - Toenemende cocreatie en participatie bij de keuze van de titels die gelezen worden, de werkwijze en de aanpak
  - Gemeenschapsvorming, connecties op langere termijn, bonding & bridging

4 Luisterlezen tijdens een belevingsdag

4.1 Een goede voorbereiding

Een paar interessante locaties, een boeiende novelle of intrigerende fragmenten, een voorlezer, een begeleider, publiek, een lunch en... koffie. Dat zijn de basisingrediënten voor een rijke voorleesluisterdag. Maar dit vraagt wel wat voorbereiding.

Breng de locaties op voorhand goed in kaart.

Verken de wandeltijd tussen de locaties, stap ze op een rustig tempo af.

Lijst de faciliteiten van de plekken op:

- Waar kun je gaan zitten?
- Waar moet je staand luisteren? Kan iedereen dat aan, dient er toch een extra zitplaats voorzien?
- Is de plaats toegankelijk voor een wandelaar met een looprekje?
- Is er sanitair aanwezig?

Deel die informatie met de deelnemers en voorzie voldoende tijd op elke locatie.

Engageer voldoende vrijwilligers voor een vlot verloop.

4.2 Zelf aan de slag met een belevingsdag luisterlezen? Een overzicht

- ✓ Wat
  - Een novelle of verschillende verhaalfragmenten luisterlezen op een dag, op verschillende locaties
- ✓ Type deelnemer
  - Literaire en sociale type, eerder een ontspannende motivatie
  - Een dagje uit rond literatuur op bijzondere locaties en ontmoeting als incentive
- ✓ Timing
  - Totale duur van de activiteit: 7 uur van 10:30 tot 16:30 uur, onthaal op de startlocatie, lunch en napraten inbegrepen
  - Duur voorleessessies: gemiddeld 30 minuten per locatie, 5 sessies doorheen de dag, een totale voorleestijd van 2 uur 30 minuten, afhankelijk van de fragmenten. Voorzie wat buffertijd.
  - Verplaatsing tussen de locaties: varieert van 5 tot 20 minuten. Zorg voor locaties die relatief dicht bij elkaar liggen. Stap zelf het traject vooraf nauwkeurig af en vermijd onvoorziene hindernissen onderweg.
- ✓ Wanneer plannen
  - Overdag, zowel week- als weekenddagen. De beschikbaarheid van de locaties en de seizoenen bepalen mee de planning.
- ✓ Locaties
  - Let op: toegankelijkheid, variatie, exclusiviteit, combinatie indoor/outdoor
  - Organiseer meervoudig onthaal, zorg dat een medewerker klaarstaat op elke locatie wanneer de deelnemers arriveren
- ✓ Personeelsinzet
  - Coördinator/begeleider, ervaren voorlezer, helpende handen logistiek en voor catering
  - Intensieve inzet van twee vrijwilligers voor ondersteuning op de diverse locaties
  - Voorzie zeker een backup, ook van de vrijwilligers

- ✓ Kost
  - Locatiehuur, vergoeding voorlezer, vrijwilligersvergoeding, catering doorheen de dag
  - Betalingsbereidheid is 25 euro

- ✓ Opschaling
  - Haalbaar in diverse contexten en met heel veel varianten
  - Een 'light' versie met drie tekstfragmenten en een ontbijt bij de inzet van elk seizoen, of een kennismaking met een auteur die in de prijzen viel aan de hand van drie relevante fragmenten, de combinaties zijn eindeloos

- ✓ Bewaak
  - Aanwezigheid van voldoende lotgenoten
  - Complexiteit van de tekstfragmenten in de namiddag
  - Plaats de exclusiviteit van de locatie niet boven toegankelijkheid
  - Het aantal deelnemers hangt af van de logistiek van de locaties
  - Hou er rekening mee dat de verplaatsing met een groep slechtzienden trager verloopt naarmate de groep groter wordt
  - Elke slechtziende brengt een buddy mee

- ✓ Potentieel
  - Leuke toeristenformat & leesbevordering met eindeloos veel varianten
  - Thematische verbinding met andere events is zeker mogelijk
  - Eerder one-shot voor inclusie, maar wel een heel fijne manier om ziende en niet-ziende mensen met elkaar in contact te brengen

5 Raad en daad

Het is niet altijd even gemakkelijk om de doelgroep te bereiken. Gebruik het netwerk van blinden en slechtzienden, schakel belangenverenigingen in, contacteer socio-culturele spelers, zorginstellingen, oogartsen... om je initiatief kenbaar te maken. Leg je oor te luisteren bij Iedereen Leest en Luisterpuntbibliotheek. Onderschat vooral de mond-aan-mondreclame niet. Wie de weg naar het initiatief vindt en de format kan smaken, wordt gegarandeerd een uitstekende ambassadeur.

De formats lenen zich uitstekend voor inclusie, maar zorg ervoor dat er voldoende blinde en slechtziende mensen bij zijn. Zij geven uitdrukkelijk aan dat de aanwezigheid van lotgenoten het ervaringscomfort verhoogt.

Pieker niet teveel over het boek. Kies zorgvuldig en gemotiveerd, maar de realiteit is dat je nooit voor iedereen goed kunt doen. Er spelen bij luisterlezen in groep nog een pak andere factoren die de meerwaarde van de bijeenkomst bepalen: de regelmaat, het gezelschap, het gesprek, het verkennen van een onbekend verhaal... Meer dan genoeg om te blijven genieten.

Aarzel je omdat je geen of nauwelijks ervaring hebt om met doelgroepen te werken? Heb geen schroom. Je kan op veel begrip rekenen. Benoem je onzekerheid. De steun die je terugkrijgt, geeft je vleugels.

Goesting om te starten met inclusief live luisterlezen in groep? Ga ervoor! Jou, je medewerker(s) en de deelnemers wachten fijne ontmoetingen, met boeken en met elkaar. Succes!

6 Benieuwd naar meer?

Tijdens dit leertraject investeerden we steeds in gesprekken met de deelnemers. Ze leverden ons rijke inzichten en lagen aan de basis van een uitgebreid verslag. In oktober zaten we een laatste keer samen hen rond de tafel van 't Leeshuus. Het uitgebreid eindverslag dienden we december 2023 in.

Deze paar pagina's bieden jullie een inkijk in de eerste bevindingen van ons leertraject. In ons werkingsverslag vind je lijsten, schema's, getuigenissen, ... kortom het verhaal van A tot Z. Dit delen we heel graag met jullie nadat ons leertraject geëvalueerd werd door de Commissie Leesbevordering van Literatuur Vlaanderen.

DANK

Het leertraject 'Lezen met je Oren' startte op 30 april 2023 en werd afgerond op 6 oktober 2023.

De inzichten in dit witboek en de publicatie ervan zouden er niet gekomen zijn zonder de steun, hulp en inzichten van heel wat mensen. Onze oprechte dank aan

Ann- Anne- Anniek- Anton- Betty- Caroline- Christophe- Diego- Dirk- Dirk- Dorothea- Etienne- Francine- Hilde- Hilde- Jean-Pierre- Johan- Josiane- Juliaan- Kathleen- Lieve- Linda- Luc- Luk- Marc- Marise- Martine- Martine- Mieke- Pieter- Riet- Saskia- Simon- Vicky- Wouter

COLOFON

Lezen met je oren. Luisterlezen als een bijzondere leeservaring voor blinden en slechtzienden. Een participatief leertraject rond inclusie, leesbevordering en leesplezier.

is een uitgave van 't Leeshuus vzw.

www.leeshuus.be

Verantwoordelijke uitgever:

Raf Bronselaer, voorzitter, p.a. 't Leeshuus vzw, Groentemarkt 3, 8400 Oostende

Voor meer info:

Martine Vandermaes, coördinator Lezen met je Oren, welkom@leeshuus.be

Rapportering: Hilde De Brandt, in opdracht van 't Leeshuus vzw, december 2023

Dit leertraject en de rapportering was enkel mogelijk dankzij de financiële steun van Literatuur Vlaanderen

Deze publicatie streeft ernaar genderneutraal te zijn. Waar context of stijl ertoe aanzetten kiezen we voor mannelijke dan wel vrouwelijke woordvarianten. We hebben daarmee geen andere bedoeling dan optimalisatie van de leesbaarheid. Gender, genderidentiteit of genderexpressie kunnen nooit aanleiding zijn voor discriminatie.

Voor de vormgeving van deze publicatie werden keuzes gemaakt die bijdragen tot een maximale leesbaarheid voor blinden en slechtzienden.